

UKM 08/17 Tro under press

Om trosforsvar og trosfrihet

Hva gjør vi når noen bruker sin egen tro eller overbevisning mot oss og det vi tror på? Hva gjør vi når trosfrihet blir brukt mot andre rettigheter, for eksempel ytringsfriheten, eller når ytringsfrihet brukes mot tro? Hvordan forholder vi oss til at vitenskap noen ganger brukes mot tro? Som troende, hvordan forholder vi oss til vitenskap?

Denne saken skal handle om disse og flere lignende spørsmål. Målet er å snakke om tro, trosforsvar og trosfrihet, og forsøke å finne gode verktøy eller peke på behov for gode verktøy for å kunne snakke om tro.

Bakgrunn:

UKM 2016 behandlet en sak om Rettferdiggjørelse og nåde i dag (UKM 07/16). På kaférunderen hvor delegatene fikk innblikk i de forskjellige sakene, var det også en stasjon hvor teologiske stikkord skulle kombineres med stikkord om aktuelle saker eller utfordringer. Veldig mange valgte ordet «Tro», og kombinerte det med aktuelle ord som «identitet», «ekstremisme», «religiøst mangfold» og «menneskerettigheter». Begrunnelsene for ordsammenstillingene var forskjellige. Men en kunne tydelig se interesse for to ting som kan virke motsetningsfylt, nemlig det å ha behov for å forsvare sin tro og identitet på den ene siden, og ønsket om å leve i et kulturelt åpent samfunn med religionsfrihet for alle på den andre siden. Det er ikke gitt at disse behovene og ønskene går godt sammen.

Byklekonferansen 2017¹ i Agder og Telemark Bispedømme har sendt inn et forslag til sak på Ungdommens Kirkemøte 2017, nettopp om trosforsvar i ungdomsarbeid. Saken bygger på et behov for mer undervisning i ungdomsarbeidet om hvordan en forsvare troen sin i møte med vanskelige spørsmål. En rekke organisasjoner jobber med dette, men det finnes lite ressurser tilgjengelig i trosopplæringen. Det er viktig å arbeide videre med dette, fordi gode svar på vanskelige spørsmål kan være grunnleggende for troslivet.

For å kunne snakke om trosforsvar, er det viktig å være klar over at det finnes forskjellige måter å snakke om tro på:

Ordforklaringer:

Ordforklaringer:

Apologetikk – trosforsvar.

Apologetikk er et eget fagområde innenfor teologien, som jobber systematisk med å forsvare kristendommen. Ordet kommer av gresk, apologia, og betyr forsvar av en posisjon eller mening mot angrep utenfra.

Sekulær – verdslig.

Sekulær brukes i motsetning til ting som har med religion å gjøre. En sekulær stat trenger ikke å være anti-religiøs, men den befatter seg ikke direkte med religiøse saker. Sekularisme er en oppfatning av at politikk og religion bør diskuteres uavhengig av hverandre, mens sekularisering er prosessen hvor et samfunn blir mindre religiøst.

¹ Byklekonferansen i Agder og Telemark var en ungdomsleir hvor et lite ungdomsting også fant sted.

1. Misjon. Kristendommen er en misjonerende religion. Det vil si at kristne mennesker er kalt til å forkynne evangeliet om frelsen i Jesus Kristus. Vi tror på noe godt, og det ønsker vi å formidle videre.
2. Religionsdialog. Samtidig er kristne kalt til å elske sin neste som seg selv, uavhengig av hvilken tro de har. Her kan dialog med mennesker av annen tro og overbevisning være nødvendig. En slik dialog er en respektfull samtale hvor en lytter og deler uten å drive aktiv misjon.
3. Trosforsvar. I møte med et sekulært samfunn, annerledes troende, vitenskap eller ateisme kan unge kristne oppleve å møte mer fiendtlige holdninger til tro. Tro og identitet hører nøye sammen for mange unge mennesker. Når troen utfordres kan det lett oppleves som om identiteten utfordres, og en kan føle behov for å forsvare seg. Selv om dette kan være vanskelig, kan det også være sunt å prøve å forklare og sette ord på det en tror på.

Denne saken skal først og fremst handle om det siste: trosforsvar. For å kunne snakke om trosforsvar kan det være nyttig å vite hva UKM har sagt om misjon og religionsdialog tidligere.

I vedtaket til en misjonssak som ble behandlet i 2010 (UKM 03/10 Kom, - og gå!) sa UKM følgende om religionsdialog:

Der mennesker med ulike religioner møtes til samtale må det skje med tillit og respekt. Selv om en ikke deler samme tro kan det å få innblikk i andres trosuttrykk være med på å bryte ned fordommer og berike vårt eget.

I vedtaket til en UKM-sak om religionsdialog (UKM 05/15 Tryggleik og respekt i dialog) sa UKM 2015 følgende om misjon:

I målsetjinga si kan misjon somme gonger verke som det motsette av dialog. ... Sjølv om det i misjon ligg eit ønske om at menneske skal møte Jesus, er diakonale handlingar til beste for menneske eit mål i seg sjølv. Slik sett er det også for misjonsarbeid ein føresetnad at vi begynner med å bygge relasjonar. Det er eit viktig perspektiv i denne samanhengen at dialog og misjon begge djupast sett har rot i kjærleiksbodet, og slik er knytte saman.

Begge disse vedtakene uttrykker noe viktig om hvordan spenningen mellom dialog og misjon kan være fruktbar. Dette er nyttig bakgrunnskunnskap, også når vi skal forsvare vår egen tro.

1. Religionsfrihet

Religions- og trosfrihet er en internasjonal menneskerettighet nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring, og konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Artikkel 18 i Menneskerettighetserklæringen lyder slik:

Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse og ritualer.

(se mer på f.eks: <https://no.wikipedia.org/wiki/Religionsfrihet>)

Norge hører til de land i verden som legger til rette for at folk skal få tro og praktisere den religionen de ønsker i det offentlige rom. I 2009 ferdigstilte en interreligiøs arbeidsgruppe i Oslokoalisjonen (Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief) et dokument om misjon og menneskerettigheter som har fått bred tverreligiøs og internasjonal interesse: «Missionary Activities and Human Rights: Recommended ground Rules for Missionary Activities». ² I 2010 nedsatte regjeringen et utvalg, Stålsettutvalget, som skulle utrede statens tros- og livssynspolitikk (Se: <https://snl.no/St%C3%A5lsett-utvalget>). En interessant side ved rapporten som utvalget leverte i 2013, var at de gikk vekk fra betegnelsen «et livssynsøytralt samfunn», og erstattet det med begrepet «et livssynsåpent samfunn», som har en langt mer positiv klang. Det er dermed ikke sagt at alle synes det er lett å være åpen om sin tro i Norge. I flere land i verden forfølges religiøse minoriteter, ikke minst kristne grupper. Det er grunnleggende for kristne å engasjere seg for kristne trossøsken, og viktig at kirker engasjerer seg i arbeidet for at kristne trossøsken skal ha lovlig rett til å praktisere sin tro der de er. Religionsforfølgelse er et komplisert politisk tema, fordi mange myndigheter ikke ønsker å innrømme at forfølgelse foregår i deres land. Det kan også være vanskelig å snakke om trosforfølgelse generelt, fordi det kan skape en enda vanskeligere situasjon for utsatte religiøse grupper. I noen land kan enkelte minoriteter være mer utsatt enn andre. For eksempel kan en kristen minoritet leve i fred, mens en annen kristen minoritet kan være utsatt for undertrykkelse eller forfølgelse. Det er også viktig at kristne står opp for andre religiøse minoriteter som forfølges.

Religionsfrihet er en menneskerettighet som er nært forbundet med tankefrihet eller samvittighetsfrihet som det kalles, og dermed også ytringsfriheten. Det betyr at religiøs tro finner uttrykk i det offentlige rom. Dette diskuterte UKM i 2011:

Respekt og toleranse innebærer ikke at en er forhindret fra å hevde noe som religiøs sannhet, men at man anerkjenner andres rett til å ha en annen tro eller et annet livssyn enn det man selv har. (UKM 05/11 Tro og kirke i det offentlige rom)

Noen ganger kan det virke som tro og rettigheter kolliderer. I Norge er pressefriheten en viktig del av ytringsfriheten. Innimellom trykker aviser artikler som kan oppfattes som harselering av en religion, eller til og med som blasfemi. Det er ikke alltid lett å skille mellom hva som kan være viktige religionskritiske ytringer, og hva som kan oppleves som fordomsfulle og støtende ytringer. Når er det at det blir vanskelig for oss å akseptere støtende ytringer, hvor går grensen? Hvordan møter vi slike ytringer på en måte som ikke fører til at konflikten mellom ytringer og trosfrihet eskalerer? Også det motsatte kan skje: Et trossamfunn kan for eksempel begrense ytringsfriheten til egne medlemmer og legge føringer for hva enkeltmennesker kan uttale seg om. Hvordan møter vi det?

---

² https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_7_1_6_12_oslokoalisjonen.pdf) Dokumentet oppfordrer trossamfunnene til å opprette egne regler for hvordan en kan drive misjon på en god og respektfull måte. Et av de viktigste punktene en ble enige om, var at enkeltmenneskets rett til å konvertere (skifte religion) må respekteres av alle involverte parter.

2. Å forsvare sin tro

Å forsvare sin kristne tro er like gammelt som selve kristendommen. Trosforsvar ble tidlig et eget teologisk fagområde, apologetikk. Selv om det er religionsfrihet i Norge, og selv om vi setter ytringsfriheten vår høyt, kan det oppleves vanskelig å snakke om tro, eller praktisere den offentlig. Det finnes en spenning mellom retten til fri trosutøvelse som er nedfelt i lovverket vårt og de begrensningene som en kan oppleve at samfunnet pålegger en i praksis. I Norge har det vært offentlige debatter om muslimske kvinner kan bære hijab i offentlige verv og jobber, eller om politikere bør bære kors i valgkampen. Gudstjenester på offentlige steder (slik som i parker) er også et debatttema. Det kan være en utfordring å vise offentlig hva en tror på. Å gå til skolegudstjeneste er lett når alle andre gjør det, men det er ikke alltid lett å være åpen om at en går til gudstjeneste ellers, hvis ingen andre gjør det. Trosfrihet i praksis kan også være et spørsmål om frimodighet. Leser du for eksempel Bibelen på toget, eller foretrekker du å gjøre det utenfor offentligheten?

Hvorfor kan det være vanskelig å snakke om tro? I 2015 diskuterte UKM spørsmål knyttet til det å dele tro:

Å fortelle om sin tro er lettere når man først har gjort det innenfor trygge rammer. Det er mange unge som opplever at de både mangler et språk for å snakke om tro, og en frimodighet til å gjøre det i de sammenhengene de er en del av. Her kan ulike former for samtalegrupper være et viktig hjelpemiddel. UKM2015 er opptatt av at kirken må skape slike møteplasser for samtaler om tro. (UKM 07/15 Å dele tro blant ungdom)

Å skape trygge rammer rundt samtaler om tro er viktig, men det hender en må snakke om tro utenfor trygge samtalerom. Ikke minst i det offentlige rom, på skole og studier, i jobb og i møte med bekjente kan en bli utfordret til å svare på hva en tror på. Mange opplever at skolen streber etter å være livssynsnytral på en slik måte at det er ugreit å gi uttrykk for tro. Noen ganger kan en finne meningsfeller når det oppstår diskusjoner om tro, men ikke sjelden kan en også oppleve kritiske utfordringer eller negative holdninger. I en sekulær virkelighet kan det også virke som det er uviktig eller uinteressant hva en tror på. Da kan det være vanskelig å snakke om troen som en selv opplever som grunnleggende viktig i livet.

Vitenskap benyttes av noen som et argument mot troen på Gud. Ordet vitenskap er et samlebegrep på svært mye, og behøver ikke være en trussel mot det å tro. Men ofte kan det være vanskelig å forsvare at en i det hele tatt tror på noe. Vitenskap er først og fremst en metode for å komme frem til objektiv kunnskap som må kunne bevises ved observasjon eller erfaring. Det betyr ikke at vitenskap er det samme som sannhet, eller inneholder hele sannheten. Selv om det et menneske tror på ikke nødvendigvis kan bevises vitenskapelig, kan det heller ikke vitenskapelig motbevises.

Vitenskap kan også virke positivt på troende, ved å utfordre troende til å reflektere over hva som er tro på noe vi holder for sant, viktig og riktig, og hva som kan være mindre viktig, eller til og med overtro. For kristne er Bibelen en grunnleggende kilde til tro. Men i møte med naturvitenskapelige spørsmål er ikke Bibelen vårt fremste oppslagsverk, det bør være naturvitenskapelige tekster. Det er viktig å skille mellom vitenskapelige tekster som søker å svare på spørsmål om naturen og presentere konkrete fakta, og religiøse tekster som søker å svare på moralske og eksistensielle spørsmål, og som har som mål å skape tro, tilhørighet og tillit til at Gud fins.

Spørsmål til samtale:

En viktig del av denne saken er nettopp det å snakke om tro, og om hvordan vi snakker om tro. Spørsmålene er ment som en hjelp til denne samtalen. Målet er å komme frem til noen sider ved det å snakke om tro, forsvare sin tro og retten til å tro, som er viktige for unge kristne i dag. Dette er det viktig å kommunisere ut til menighetene, til kirken og til samfunnet, slik at vi sammen kan skape gode verktøy og trygge rammer for samtaler om tro.

- **Å dele tro**

Hvorfor er det viktig å snakke om tro? Når opplever vi det positivt å snakke om tro? Hvordan kan vi dele vår tro på en måte som respekterer dem som tror noe annet?

- **Å samtale om tro**

Religionsfriheten innebærer at andre også har rett og frihet til å tro det de ønsker. Hva tenker vi om at vi tror på sannheten, når andre tenker at de har en annen sannhet? Når vi snakker med annerledes troende om tro, hvordan forholder vi oss til deres tro? Hvordan forholder vi oss til vår egen tro? Hva gjør vi når noen bruker sin egen tro eller overbevisning mot oss og det vi tror på? Hva gjør vi når mennesker med annen tro blir sett ned på av kristne? Hva gjør vi når trosfrihet blir brukt mot andre rettigheter, for eksempel ytringsfrihet?

- **Å forsvare tro**

Når og hvordan skal ungdom lære å forsvare sin tro? I hvilken sammenheng bør dette skje (religionstimer på skolen, trosopplæringen, ungdomsklubb)? Hvilke ressurser har vi for denne typen opplæring, og hvilke mangler vi? Når er det riktig og nødvendig å forsvare troen sin? Når kan det være feil? Hvem er det vanskeligst å snakke om tro med? Når føler vi at troen vår blir truet? Når føler vi at vi må forsvare det vi tror på? Hvordan forsvarer vi troen vår? Har vi hjelpemidler til å forsvare troen vår? Hvordan forholder vi oss til at vitenskap noen ganger brukes mot tro? Som troende, hvordan forholder vi oss til vitenskap? Hvor leter vi etter svar på vitenskapelige spørsmål, og hvor leter vi etter svar på eksistensielle spørsmål?

Ressurser:

UKM 05/15 Tryggleik og respekt i dialog

UKM 04/13 Kirkens engasjement for menneskerettigheter

UKM 05/11 Tru og kyrkje i det offentlege rom

UKM 03/10 Kom, og gå!

Didrik Söderlind, Stian Aarebrot: Presten og ateisten; les mer på : <http://www.vlforlag.no/presten-og-ateisten-1.309140> Atle Ottesen Søvik og Bjørn Are Davidsen, Eksisterer Gud? En drøfting av argumenter for og mot, se: <https://www.cappelendamm.no/eksisterer-gud%3F-bj%C3%B8rn-are-davidsen-9788202417932>